

Transszylván Diéta

VALAMI mély és ma még meg sem állapítható oka van annak, hogy az egyébként hajlékony transszylván magyar szellemiségben elkésve, csak azután jelentkeznek bizonyos szellemi áramlatok, miután a másik két magyar nemzetrész életében útjukat elvégezték. Így történt a diákmozgalmak idején, a fiatal magyarság népi gondolatvilágának érvényesítésekor s ez történt most is, midőn három évvel a Debreceni Diéta és két évvel az érsekújvári Tavaszi Parlament után vetődött fel csak a fiatalság találkozásából kinövő egységnek a gondolata. Egy évvel ezelőtt Tamási Áron még hiába szorgalmazta a cselekvő fiatal magyarok egységes táborának megteremtését, igyekezete közönybe fulladt. Úgy látszik azonban a Független Ujság kedvezőbb lélektani pillanatban újította fel húsvéti számában ezt a gondolatot. *Fiatalkor magyarok tavaszi találkozója elé* címmel megrendezett ankétja során tizennyolc fiatal transszylván magyar szólalt meg, a jobboldali árnyalatoktól a baloldalig, és a kérdésre, hogy lehetségesnek tartják-e a transszylvániai magyarság fiatal szellemi csoportjainak találkozását és milyen reményeket fűznek a találkához, válaszuk csodálatosan egyöntetű volt: a parlamentáris találkozó kívánatos, az összefogás, a közös munkaprogram kialakítása égető történelmi szükség. A vágy, hogy az elválasztó kérdések kikapcsolásával a cselekvés mezején kell megkeresni az összefogás lehetőségét, egyaránt cseng ki minden hozzászóló sorából. „Realista transszylván program kialakítása, – közös célkitűzések megállapítása, – minimális politikai és kultúrpolitikai program megalkotása, – fölös viták helyett a cselekvés kívánsága, – közös munkaprogram, mely a cselekvésben egyesít” – ezek azok a visszatérő remények, melyeket mindenik a találkozóhoz fűz.

Az ankétok természetrajzát ismerve, ahol mindenki ösztönösen már úgy kíván felelni, hogy az a kérdező kívánságainak megfeleljen, e reménységekből bizonyára sokat le kell ütnünk. A fellobbanó szavak iránti legnagyobb borúlátással sem törölhető el azonban az az örvendetes tény, hogy a fiatalságnak eddig, ha nem is mereven szembenálló, de mindenképpen külön utakon járó rétegeiben először nyilvánult meg a készség arra, hogy becsületesen együtt keressék meg életünknek gyökérfelvetéseit s együtt alakítsák ki azt a cselekvésben egyesítő munkaprogramot, melyet mindenki magáénak elfogadhat és követhet. Az az irányzat, amely Makkai *Nem lehet*-jét kiváltotta, elmosta a különbségeket s mindnyájan érezzük, hogy erre csak összefogással s ebből kinövő tettekkel lehet felelni. Az élet nagyon leegyszerűsödött; amink van: csupasz életünk s a hely, ahol lábunkat megvethetjük. Világáramlatok érvényesülését nem igen figyeljük, mert tudjuk, hogy egyik sem hoz-

hatja sorsunk javulását és keveset izgatódunk azon is, hogy Spanyolországban a jobb- vagy a baloldal győz, legfeljebb sajnáljuk őket, a nemzeteket és a kormány-pártiakat egyformán.

Az egységnek – bár egyelőre csak a fiatalság egységének – vágya tehát megszületett és nem volna igaz magyar ember, aki ezt a legnagyobb örömmel ne üdvözlé. A fiatalság, melyet oly szívesen ítélnék tehetetlen-gyengének és érdemtelenné az öregek, íme, mégis példát tud mutatni, ha egyelőre másban nem is, de jószándékban, az összefogás becsületes igyekezetében. A transzylván magyar élet sokkal súlyosabb, semhogy nemzedéki ellentéteket élezhetnénk, mégis meg kell mondanunk, hogy örömmel és reménységgel tölt el bennünket az, hogy a fiatalság végre megmozdult, kezdi megtalálni a hangját, társakat és szövetségeseket keres, hogy feladatainak tisztázása után nekifogjon életünk átalakításának. Ez a fiatalság eddig tétovázó volt, riadt és habozó; bukott angyalként dobta minden irányzat karjába, melytől megváltást remélt, hogy azután még hamarabb kiábránduljon; menekülő volt és mégis megkötött. Önmagát marcangolta csak. Érezte a feladatokot, de képtelen volt munkálásukat megkezdeni. Nem az egyesekre értjük ezt, hiszen sokaknak közülük, főként „az egyedüllevő fiatal magyarok”-nak alkotások jelzik az életét, hanem a tömegre, a közösségre a különösen a fiatalság közszellemére gondolunk. Erről a közszellemről eddig nem sok jót mondhattunk. A „Fiatalk” demokratikus felfogása és transzylván öncélúsága, a baloldal népváltságeszméje és a Hitel önrevíziója, – hogy *Tamási* meghatározásával éljünk, – külön-külön szín és érték, azonban aligha tagadhatjuk, hogy mindhárom csak kevesek munkája, szelleme és igyekezete volt. A tömeg hallgatott. Néha kicsapott egy-egy hang: egy percnyi megállást, békességet, egy darabka kék eget kívánt, néha egy-egy hangzatos mozgalomnál tömegesebben összesodorta őket a vágy, mint a céltalanul bolyongó felleget a szél, de egységes megnyilvánulást sohasem tapasztalhattunk. Hivatására ébred-e ez a fiatalság, le tudja-e vetkezni gátlásait, alkotó nemzedék tud-e lenni? – kérdések, melyekre feleletet az ankét tizennyolc résztvevőjének sorából még nem kaptunk, de sok más, kicsi és mégis jelentős megnyilvánulásból azt látjuk, hogy ez az idő közeledik. A fiatalság egységének megteremtéséhez közelebb állunk, mint valaha. A tennivalókon lehet vitázni, a sorrenden is, de hogy *tenni kell, azon aligha*.

A fiatalságnak ez a találkozója, melyen nemzeti életünk legsúlyosabb kérdései kerülnének megvitatásra és tisztázásra, – ha megvalósulását engedik, – jelentőségében föl nem mérhető. Otthon kell hagynia azonban mindenkinek azt, ami elválasztani képes, és csak jószándékot és halálosan komoly igyekezetet szabad magával hoznia. Nem az a fontos, hogy melyikünknek lesz igaza, hanem, hogy megtaláljuk azt az *igaz és helyes utat*, melyre nemzetünknek lépnie kell. Eddig az volt minden igyekezetünk: kimutatni azt, ami szétválaszt, most meg kell keresnünk azt, ami összekapcsol. Értelme sem lenne, ha a fiatalok különböző képviselői azért gyülnének össze, hogy megállapítsák az egyes csoportok közötti különbségeket. Olyan világnézeti kérdések vitatását tehát, melyek csak meddő harcokat idéznek elő, ki kell küszöbölni és közösen megvalósítható célkitűzésekben kell megállapodni. Egy világnézetről azonban mégis beszélni kell, sőt ez a találkozó legfontosabb feladata: *kialakítani azt a transzylván magyar világnézetet, azt az alapvető néhány pontot, melyet minden transzylván fiatal magyar, akiben nemzeti megmaradásunk akarata él, magáévá tehet.*

Mik azok az alapvető pontok, amelyeknek tisztázásán ez a magyar világnézet s a belőle kinövő fiatalság egysége felépülhet?

Először: a nemzeti gondolat tisztázása a kisebbségi életformán belül. Másodszor: a társadalmi kötelességtudat formálása: társadalmunk külön valóságának elemzése, irányulásának megállapítása, főlíntre dobott szükségleteinek számbavétele, s mindezen túl olyan társadalom kialakítása, melyben a nemzeti egység a teljes társadalmi egységre épül fel. Harmadszor: a nemzeti szervezet alapelveinek tisztázása. Népi és demokratikus szervezet, a tömegek közéleti nevelése, szerephez juttatása, öntudatos egyéniségtnevelés, mint egy új nemzetszervezet alapelvei, melyek az elvi társadalmi egységnek gyakorlati érvényesülést szereznek. Cél: nemzeti programmal azonosult tömeg és olyan vezetőség, amely a nemzeti társadalomban lüktet és dolgozik és amelynek kiválasztásában csak a szakértelem, a képesség és az arravalóság játszhat szerepet. Negyedszer: az egyházak szerepének, fontosságának és szükségességének elismerése. Ugyanakkor azonban állásfoglalás az egyházak együttműködése mellett és a felekezeti féltékenykedések ellen. Ötödször: egészséges közszellem kialakítása. A nyílt és őszinte kritika megteremtése. Mindezzel együtt a közszellem fegyelme, mely ítéletével sújt mindenkit, aki a közösségi érdek ellen vét. Hatodszor: munkaterületek kijelölése, szétválasztása és egy nagyobb egységben való összefoglalása. Végül a lehetőségek közötti azonnali teendők megállapítása.

Mindez csak vázlat, csak pár gondolat, amely ennek a találkozóknak feladatát alkothatná. Parlamentet emlegetnek. Mi kerültük eddig a parlament elnevezést. Kerültük, mert nagyképű, s mert nem fejezi ki egyáltalán, amire gondolunk. Találkozóról beszélünk legszívesebben, mert érzésünk szerint találkozóra van szükség, ahol a lelkek megnyílnak egymás előtt. S ha szervezeti formáról is szó kell, hogy essék, úgy beszéljünk inkább *diétáról*, amely többet és lényegesebbet fejez ki: mai értelmében érdekképviseleti szerv, ahova minden szervezet és munkaközösség elküldené a maga követeit egy új, kétszavas követi megbízással: *szolgáld nemzetedet*. S mivel az alapvető kérdések tisztázása után reális program kialakítása a cél, ott a helyük a vidék „egyedül levő fiatal magyarjainak”, akik a gyakorlatban próbálták megvalósítani, sokhelyt sikerrel azt, ami ennek a találkozóknak tárgya lehet.

És most, az elgondolások és tervek után jöjjön a valóság. Tegyük fel a kérdést: a mai idők alkalmasak-e egy ilyen találkozó megrendezésére? Vajon a szabad véleménynyilvánítás és helyzetünk őszinte lemérése lehetővé válik-e? Az esetleges tagadó válasz sem jelentheti azonban a terv elejtését. Meg kell találnunk és meg is találhatjuk azt a formát, amely a kérdések tisztázását lehetővé teszi. Csak külön kell választanunk a feladatokat, amelyek parlament nélkül is megvalósíthatók. Az a transzilván magyar világnézet és program, amelyről fentebb beszéltünk, baráti megbeszélések során is, de főként a sajtóban tisztázható. Megpróbálhatjuk a diéta összehívását, de ha akadályokba ütközik, akkor se akadjunk fenn, hanem azzal a rugalmassággal, amelyet életünk tőlünk megkíván, keressük a módot, amely elvezet a diétától várt eredményekhez.

ALBRECHT DEZSŐ